

Бобрик В. О.

*аспірант кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Bobryk V. O.

*Postgraduate Student at Department
of International Economic Relations
Uzhhorod National University*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ РЕГІОНІВ У КОНТЕКСТІ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

CROSS-BORDER COOPERATION IN THE CONTEXT OF UKRAINE-EU ASSOCIATION: FOREIGN ECONOMIC ASPECTS

Анотація. Досліджено ефективність взаємного впливу сворегіонального співробітництва та функціонування регіональних економічних систем в Україні та суміжних країнах ЄС. Запропоновано перспективні напрями їх комплексної оцінки та заходи із використання потенціалу транскордонного співробітництва в контексті сталого розвитку територій.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, асиметрія економічного розвитку, сворегіон, зона вільної торгівлі, режим преференцій, прикордонна торгівля, диверсифікація експорту.

Постановка проблеми. В умовах обмеженості сировинних, ресурсних та фінансових можливостей, що супроводжується кризовими явищами й зниженням рівня життєдіяльності населення, поряд із пошуком внутрішніх джерел інвестування соціально-економічного розвитку постає завдання посилення уваги до формування інвестиційно-інноваційного характеру засад міжнародної взаємодії не тільки на міждержавному, а й на міжрегіональному рівнях.

У цьому контексті важливим сегментом стає подальший розвиток транскордонного співробітництва з країнами Європейського Співтовариства. Значний стимулюючий потенціал цього напрямку співпраці несе в собі підписання Угоди між Україною та Євросоюзом про асоціацію та всеосяжну зону вільної торгівлі (ЗВТ).

Транскордонне співробітництво належить до числа міжнародних економічних процесів, які інтенсивно розвиваються під дією міжнародної економічної інтеграції. У зв'язку з розширенням та поглибленням економічного співробітництва країн – членів ЄС та України прикордонні регіони повинні стати зонами контакту національних господарств, а їх міжнародні проекти – точками росту економіки та соціуму областей. З огляду на це, актуальним є визначення ступеня відповідності діяльності у сфері транскордонного співробітництва європейських регіонів реалізації Угоди про всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українськими дослідниками З.С. Варналієм, В.В. Гобликом, І.Є. Журбою, В.О. Кравченком, Є.Б. Кіш, Ю.В. Макогноном, Н.А. Мікулою, С.І. Митряєвою, О.С. Передрієм, В.П. Приходьком, С.І. Устичем, Л.А. Яремко та ін. транскордонне співробітництво розглядається у двох площинах: як інструмент розвитку прикордонних територій та як чинник реалізації євроінтеграційних прагнень та зовнішньоекономічних інтересів. Останнім часом зарубіжними та вітчизняними дослідниками В. Гудаком, В. Гуцуцуєм, Й. Оленські, С. П'ясецькою, Р. Рюне, В. Симчерою, М. Чьerpаль-Волянoм здійснено всеосяжний порівняльний аналіз конкурентоспроможності прикордонних регіо-

нів України та зарубіжних країн, які реалізують програми міжнародного економічного та соціально-культурного співробітництва на платформі транскордонної співпраці.

Із метою оптимізації системи транскордонного співробітництва сусідніх регіонів Румунії, Словаччини, Угорщини та України, які входять до складу Карпатського сворегіону, Інститутом транскордонного співробітництва (м. Ужгород) разом із партнерами – Інститутом світової економіки та міжнародних відносин НАН України (м. Київ), Інститутом суспільних наук Словацької академії наук (м. Кошице) – проведено аналіз проектів економічного спрямування, які здійснювалися на територіях сворегіональної співпраці. У ході дослідження застосовувалася методологія індексної та моніторингу транскордонного співробітництва, розроблена під егідою Баренцева Секретаріату (Норвегія) за участю статистичних інституцій Польщі та Асоціації польських громад сворегіону «Балтика» [1, с. 5–6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Економічним системам прикордонних регіонів України та зарубіжних країн, які реалізують програми транскордонного та євро-регіонального співробітництва, притаманні багатовимірні асиметрії місцевих економік по обидва боки кордонів, які розміщені в площинах соціальних, технологічних і економічних потенціалів; інформаційних ресурсів; людського і соціального капіталу; інституційних правил, законів і процедур.

З одного боку, ці асиметрії та відмінності потенціалів можуть позитивно вплинути на розвиток економічного співробітництва між підприємствами, некомерційними організаціями, національними та регіональними економіками, генеруючи ефект взаємодоповнюваності економік. Відомо, що асиметрії потенціалів, ресурсів, капіталів і правил в економіці необхідні для створення ефекту порівняльної вартості економічної і соціальної діяльності і для генерації ефекту синергії економічного співробітництва і взаємовигідного співробітництва для всіх сторін.

Водночас ці ж соціальні, технологічні та економічні асиметрії можуть також мати і мають негативний вплив на економічне співробітництво і розвиток. Як наслідок, в

умовах країн Центральної та Східної Європи не виправдовуються усі сподівання, закладені в теоретичних обґрунтуваннях співпраці єврорегіонів, та не досягнуті передбачувані на початку їх здійснення економічні ефекти.

Мета статті полягає у тому, щоб на тлі аналізу докритичних показників участі регіональних економік країн ЄС та України у зовнішньоекономічній діяльності зважити реальну частку економікоорієнтованих проектів їх транскордонної співпраці, надати рекомендації щодо економічного розвитку регіонів на інноваційних засадах реалізації єврорегіонального співробітництва та способів управління ним, шляхів використання можливостей єврорегіонів в імplementації Угоди про асоціацію та всеосяжну зону вільної торгівлі в регіональних економіках України та країн ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транскордонна співпраця містить у собі додатковий ресурсний потенціал стимулювання міжнародних економічних відносин та соціально-економічного розвитку регіонів, надання їм рис сталості та орієнтація на підвищення якості життя населення.

Державною програмою розвитку транскордонного співробітництва України основними завданнями транскордонного співробітництва визначені, зокрема, активізація зовнішньоекономічної діяльності регіонів, створення умов для заснування і функціонування спільних підприємств та утворення транскордонних економічних кластерів, сприяння розвитку малого й середнього підприємництва, розвиток інфраструктури прикордонних регіонів і створення умов для залучення інвестицій.

Одним із найбільш дієвих інструментів на шляху просування до Європейського Союзу на регіональному рівні є активна участь територіальних громад України та країн ЄС у діяльності єврорегіонів, де співпраця адміністративно-територіальних одиниць європейських держав здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво з метою об'єднання зусиль в економічній сфері, розбудови соціальної, інформаційної та виробничої інфраструктур, будівництва та модернізації інфраструктури кордону, розвитку транспортної мережі, наукової та культурної співпраці, охорони навколишнього середовища.

Так, уже напередодні підписання Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі Україна – ЄС транскордонне співробітництво в єврорегіоні «Буг» регулювалося 22 угодами та іншими документами, в єврорегіоні «Нижній Дунай» – 4, у Карпатському єврорегіоні – 34, в єврорегіоні «Верхній Прут» – 15, в єврорегіоні «Дніпро» – 2, в єврорегіоні «Слобожанщина» – 2 угодами [2].

Угодами передбачено, зокрема, що області, які здійснюють транскордонне співробітництво, як правило, розробляють регіональні програми розвитку транскордонного співробітництва та плани дій для їх реалізації. На відміну від державної програми вони містять положення щодо розвитку конкретних об'єктів, дій і виконавців.

Класифікація регіонів України, у т. ч. й тих, що здійснюють міжрегіональну та транскордонну співпрацю за параметрами географічної диверсифікації експорту своєї продукції та послуг між окремими ринками, дає змогу визначити рівень залежності експорту того чи іншого регіону від ринків ЄЕС та МС (РФ) та проаналізувати об'єктивні передумови т. м. «двовекторності» міжнародної співпраці окремих регіонів.

Так, орієнтація експорту низки західних регіонів на ринок ЄС значно вища, ніж найбільш залежних від ринку РФ південно-східних регіонів. Наприклад, у Волинській, Тернопільській, Львівській та Закарпатській областях

частка експорту до країн Євросоюзу становить від 58,6% до 79,9%, тоді як, до прикладу, у Сумській області до РФ експортувалося 50,3%.

Попри тривале домінування в інформаційному просторі уявлення про високу залежність від російського ринку вона ще у доконфліктний період розвитку економіки була властива незначній кількості регіонів України. У дев'яти регіонах до РФ спрямовувалася понад 30% експорту, але тільки у чотирьох (Донецькій, Запорізькій, Луганській та Сумській) його співвідношення до ВВП та обсягом промислового виробництва є високим: у Сумській – 35,5% та 36,7%, Запорізькій – 67,0% та 52,2%, Донецькій – 85,4% та 58,7%, Луганській – 91,0% та 50,0% відповідно [3, с. 24–25].

Експорт більшості регіонів сьогодні вже досить диверсифікований або переважно спрямований на ринок ЄС. Уже в доконфліктному 2013 р., що передувало підписанню Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, частка Росії в українському експорті поменшала з 26,6% до 23,7%, тоді як до ЄС, навпаки, піднялася від 24,5% до 26,8%.

Окрім того, навіть частина успадкованого від радянської доби вітчизняного машинобудування достатньо конкурентоспроможна на ринках розвинутих країн. Про це, наприклад, свідчив помітний відсоток продукції галузі в загальному українському експорті 2012 р. (до укладення Угоди про асоційоване членство та зону вільної торгівлі) до таких держав, як Естонія (57,7%), Норвегія (47,3%), Австралія (45,8%), Угорщина (42,5%), Латвія (35,4%), Німеччина (34%), Велика Британія (30,1%), Швейцарія (20%), Литва (19%), США (17,1%) [4].

Як уже зазначалося, соціальні, технологічні та економічні асиметрії транскордонних регіонів України та країн ЄС можуть мати негативний вплив на економічне співробітництво і розвиток. Одним із найбільш важливих факторів блокади і труднощів у створенні позитивного синергетичного ефекту від асиметрії в економіці є: неповна інформація про економічні і соціальні асиметрії; невідповідність між законами, правилами і процедурами, що породжують асиметрії; інформаційні прогалини між суб'єктами, що діють в асиметричному економічному і соціальному середовищі; відсутність інформаційної прозорості та відкритого доступу до ринків та інститутів [5, с. 74–80].

Результати аналізу соціально-економічного розвитку західних прикордонних регіонів України дає підставу зробити висновок про депресивний стан указаних територій та низький рівень їх інтегративності. До цього часу на українсько-польському, українсько-угорському, українсько-словацькому та українсько-румунському кордонах спостерігаються різочі відмінності в рівні розвитку прикордонної інфраструктури, які за логікою функціонування єврорегіонів уже давно б мали стертися. Це ж саме стосується підприємницької та інформаційної інфраструктур.

Аналіз обсягів зовнішньої торгівлі та взаємного інвестування областей України, Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії, які входять до складу єврорегіонів, із суміжними країнами в 2009–2013 рр. [6, с. 6] та групування єврорегіонів за показником щільності економічних взаємозв'язків [7, с. 53–58] свідчать про недостатню ефективність єврорегіональної співпраці: два регіони мають низький показник («Верхній Прут», «Нижній Дунай»), а решта (за винятком єврорегіону «Буг» у 2009 р.) – незначна. Помітні додаткові інвестиції по каналах єврорегіонального співробітництва в регіони не залучалися, діяльність у межах виділених груп єврорегіонів не мала окресленого економічного спрямування [8, с. 282–284].

Відзначимо водночас, що характерною ознакою для таких еврорегіонів, як «Дніпро», «Слобожанщина», «Ярославна», «Донбас» і «Дністер», є відсутність у їх складі регіонів країни – членів ЄС і, як наслідок, обмежені порівняно з прикордонням Євросоюзу можливості залучення європейських коштів на реалізацію ЄРС [9, с. 79–84].

Поряд з еврорегіонами важливим механізмом становлення зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах в умовах імплементації Угоди про асоціацію та ЗВТ між Україною та ЄС слід визнати створення різного роду преференційних економічних режимів. Такі режими покликані сприяти активізації регіонального розвитку прикордонних територій нашої держави, у тому числі за рахунок поглиблення і диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків із прикордонними регіонами сусідніх держав Європи.

Основними преференційними економічними режимами, які використовувалися в Україні з метою господарського розвитку прикордонних регіонів та активізації їх зовнішньоекономічної діяльності, можна вважати створення спеціальних економічних зон (СЕЗ) і територій пріоритетного розвитку (ТПР). Водночас у світовій практиці в цьому контексті також активно використовуються безмитні зони, транскордонні технопарки та бізнес-інкубатори, елементи яких упродовж останніх 20 років знайшли своє часткове застосування і в Україні.

Механізм дії преференційних режимів у транскордонних регіонах полягає у стимулюванні іноземного інвестування, освоєнні нових технологій та імпорту високотехнологічного обладнання, що веде до розвитку транскордонного бізнесу та диверсифікації транскордонних ринків товарів і послуг.

Саме на територіях СЕЗ і ТПР, створених в українсько-угорсько-словацькому та українсько-польському транскордонних регіонах (СЕЗ «Закарпаття», СЕЗ «Яворів», СЕЗ «Курортполіс Трускавець», ТПР Волинської області), було реалізовано низку інвестиційних проектів із залученням потужних іноземних інвесторів: «Ядзакі» (Японія), «Джебіл» (США), «Фольксваген-Єврокар» (Німеччина), «Кронспан» (Австрія), «Йоха» (Данія), «Дельфін» (Франція), «Рікос» (Туреччина), «Церсаніт» і «Снежко» (Польща) тощо, кожен з яких зробив суттєвий внесок у розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у межах відповідних транскордонних регіонів [10, с. 22].

Як наслідок, відбувається активізація інвестиційного співробітництва у межах транскордонного регіону, а також збільшуються обсяги транскордонної торгівлі товарами і послугами. У прикордонні України з Польщею, Словацькою, Угорщиною (еврорегіони «Карпати» та «Буг») сформуливалися точки високої інвестиційної активності, які потребують лояльного ставлення урядів та органів місцевого самоврядування цих країн, транснаціональних корпорацій. Це, зокрема:

- Чірна-над-Тісов (СР), Загонь (Угорщина) та Соломоново (Україна), де виникли реальні передумови утворення масштабного міжнародного транспортно-логістичного комплексу з розбудовою системи логістичних складів на словацькій та угорській територіях, дзеркального індустріального парку на українській і угорській територіях, а також нового мостового українсько-угорського переходу через річку Тиса [11].

- Суміжні території та авто кластери Угорщини, Словацьчини, Чехії Польщі та України, де визріли об'єктивні передумови створення міжнародного Карпатського кластеру автомобільної та автоагрегатної промисловості за участю 14 українських підприємств Рівненської, Волин-

ської, Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської, Тернопільської областей, Словацьчини та Угорщини [12].

- Вищі навчальні заклади Люблінського та підкарпатського воєводства Польщі та Львівської області України, які утворили українсько-польський науково-інформаційний кластер [13].

- Туристично-рекреаційні, готельні, спортивно-розважальні заклади прикордонних регіонів Польщі, Словацьчини та України, які мають досвід проведення заходів у сфері конгрес-туризму, спорту та культури світового та європейського рівнів у регіоні Татри – Карпати і являють собою потенційне підґрунтя міжнародного транскордонного екотуристичного кластеру [14].

Сутнісне преференційне наповнення СЕЗ і ТПР транскордонних регіонів було вилучено змінами до законодавства, внесеними в 2005 р. [15], і на даний час цей визнаний світовий економічний інструмент регіонального та галузевого розвитку знаходиться в «рудиментарному» стані. Законодавство України 2010–2012 рр. щодо державної підтримки інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки не дало очікуваних структурних зрушень в економіці галузей та транскордонних регіонів.

Водночас європейські механізми створення індустріальних парків та спеціальних митних зон, які розглядаються в Україні як інструменти заміщення втрат від ліквідації СЕЗ і ТПР та стимулювання розвитку регіонів, ще не задіяні повною мірою. Роками провадиться відбір індустріальних парків загальнонаціонального значення, протиріччя в діючому законодавстві ускладнюють реєстрацію індустріальних парків місцевого значення [16, с. 95–99].

Сутнісним доповненням до економічного впливу механізму преференційних режимів на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах є механізм, сформований на базі розвитку прикордонної торгівлі.

Проведене науковцями Інституту регіональних досліджень НАН України дослідження показує, що 90% мешканців прикордонних територій Західної України відвідують сусідні держави ЄС. Дві третини з них здійснюють там закупівлю товарів. Половина цих товарів закуповується з метою подальшого здійснення торгівлі на українському ринку [17, с. 342].

Висновки. Неодмінною умовою виходу на нову якість економічної кооперації регіонів України та країн європейського співтовариства є нейтралізація та усунення проявів асиметрій у різних площинах регуляторної, інформаційної, економічної та соціально-гуманітарної співпраці територій – учасників транскордонного співробітництва.

Розкриття потенціалу інвестиційно-інноваційного, зовнішньоекономічного складників еврорегіональної співпраці регіонів України в умовах імплементації Угоди з ЄС про асоціацію та ЗВТ вимагає ефективного менеджменту нових транскордонних економікоорієнтованих проектів, які пропонуються Україні сусідами – країнами ЄС, нарощування компетентності суб'єктів транскордонного співробітництва України під час підготовки проектної документації та подання конкурсних заявок для отримання міжнародно-технічної допомоги в рамках європейських програм прикордонного співробітництва європейського інструменту сусідства і партнерства та фінансування з бюджету України.

У цьому контексті нагальною необхідністю вбачається вдосконалення належної законодавчої бази щодо регламентації механізму фінансування проектів транскордонного співробітництва, що є невід'ємною складовою частиною процесів їх реалізації, а також упровадження гнучкої системи національного відбору проектів еврорегіональної співпраці для надання державної фінансової підтримки.

Ключовими ланками становлення та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків транскордонних регіонів є: формування прозорого прикордонно-торговельного механізму та торговельно-посередницьких мереж у межах транскордонного регіону, розвиток логістичних систем, орієнтованих на обслуговування прикордонної торговельної діяльності, а також спонтанний вплив на розвиток мережі неформальних інститутів розвитку транскордонного підприємництва та еволюції транскордонних ринків.

Підлягає переважанню преференційний механізм стимулювання зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності транскордонних регіонів – учасників євро-регіональної співпраці.

Загалом є актуальним впровадження економічно орієнтованої моделі функціонування євро-регіонів та областей транскордонної співпраці України та країн ЄС, що знайде своє відображення в оптимізації керівних впливів, здійснюваних системою державного управління економічним розвитком регіонів та зовнішньоекономічної діяльності в контексті забезпечення цілеспрямованої загально-економічної динаміки у позитивному напрямі; вихід на нову якість співробітництва в євро-регіонах, орієнтовану на реалізацію економічних проектів та створення умов залучення приватних коштів до реалізації євро-регіонального

співробітництва на засадах державно-приватного партнерства.

Перехід на новий рівень управління транскордонними процесами, адаптація його до стандартів Асоціації з ЄС, ЗВТ + та, в перспективі, з умовами членства України в Євросоюзі вимагає від Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, обласних адміністрацій та обласних рад: переглянути та внести відповідні зміни до чинних нормативних актів на предмет їх узгодженості з рафікованими міжнародними нормативними актами, зокрема це стосується законів України «Про транскордонне співробітництво», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про зовнішньоекономічну діяльність»; вдосконалити інституційне забезпечення транскордонного співробітництва шляхом розмежування функцій та раціоналізації повноважень місцевих і центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо транскордонного співробітництва; забезпечити дієву інформаційно-комунікаційну підтримку процесів міжрегіонального співробітництва на рівні регіонів України та ЄС; удосконалити національну систему моніторингу та оцінки реалізованих міжнародних проектів шляхом забезпечення регулярного, всебічного та доступного для громадськості висвітлення результатів реалізації цих проектів.

Додаток

Рівень зорієнтованості експорту товарів регіонів України на окремі зовнішні ринки до початку військово-політичної та економічної кризи

АРК Крим, міста центрального підпорядкування, області	Частка експорту товарів на ринки РФ та ЄС у загальному експорті товарів із відповідного регіону		Рівень залежності експорту від окремих зовнішніх ринків		
	Частка експорту товарів до РФ у %	Частка експорту товарів до ЄС у %	Орієнтація на російський ринок	Орієнтація на ринок ЄС	Географічно-диверсифікований експорт з переважанням
м. Київ	13,7	25,5		+	
м. Севастополь	38,9	15,3	+		
Автономна Республіка Крим	25,8	21,5	+		
Вінницька	24,3	26,2			+ (ЄС)
Волинська	23,4	58,6		+	
Дніпропетровська	26,0	30,0			+ (ЄС)
Донецька	20,5	25,6			+ (ЄС)
Житомирська	33,6	32,0			+ (РФ)
Закарпатська	17,4	79,9		+	
Запорізька	39,8	18,6	+		
Івано-Франківська	23,0	45,0		+	
Київська	28,7	21,9			+ (РФ)
Кіровоградська	12,8	22,8			+ (ЄС)
Львівська	14,0	66,7		+	
Луганська	34,6	36,9			+ (ЄС)
Миколаївська	36,7	16,0	+		
Одеська	10,8	20,5			+ (ЄС)
Полтавська	26,0	30,0			+ (ЄС)
Рівненська	26,0	36,0			+ (ЄС)
Сумська	50,3	13,3	+		
Тернопільська	44,2	30,6	+		
Харківська	47,5	9,9			
Херсонська	34,4	23,1			+ (РФ)
Хмельницька	44,2	30,6	+		
Черкаська	24,5	21,8			+ (РФ)
Чернігівська	26,3	25,4			+ (РФ)
Чернівецька	24,9	45,3		+	

Джерело: за даними Держстату, Головних управлінь статистики, областей, міст, АРК за 2013–2014 рр. та розрахунки автора

Список використаних джерел:

1. Посібник з індексації та моніторингу транскордонного співробітництва / Відп. ред. С.І. Устич – 2012, – С. 5–6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inste.net/uk/robotinst>.
2. Регіональне співробітництво між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/about-ukraine/European-infgration/eu-regional-cooperation>.
3. Крамар О. Відчуженість регіонів / О. Крамар // Український тиждень. – 2014. – № 4(324). – С. 24–25 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Economics/99915>.
4. 6-th Europe-Ukraine Forum. Budapest, 12-14 may, 2013. Gorshenin institute. Ukraine 2012. Report on transformation. Institute for Eastern Studies, 2013. p. 35-38, 54-78 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.Economic-forum.pl>.
5. Оленські Й. Статистика асиметрії економічних потенціалів в якості основи економічної політики та діяльності у транс-кордонних регіонах / Інститут транскордонного співробітництва. Вишеградський фонд. Оптимізація транскордонної статистики / Відп. ред. С. Устич, Й. Оленські, М. Черпаль-Волян, Я. Цупер, А. Симчера. – Ужгород, 2014. – С. 74–80.
6. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів // Міжнародний інститут соціології, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – 2013. – С. 6.
7. Оптимізація системи транскордонного співробітництва: концепція та її пілотна імплементація / Відп. ред. С.І. Устич. – 2012. – С. 53–68.
8. Краснейчук А.О. Основні характеристики євро регіонів в Україні та розвиток євро регіонального співробітництва / А.О. Краснейчук, Н.О. Васюк // Моделі і механізми регулювання євро регіонального співробітництва України : [монографія] / За заг. ред. І.В. Артьомова, О.М. Ващук, О.М. Руденко. – 2013. – С. 282–284.
9. Вдовенко С.М. Транс-кордонне співробітництво: Євро регіон «Дніпро» / С.М. Вдовенко, Ю.С. Вдовенко, О.В. Рогова // Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень, Чернігівська обласна державна адміністрація, Чернігівський державний технологічний університет. – Чернігів, 2012. – С. 79–84.
10. Блендовські М. Спеціальні економічні зони Польщі та їх вплив на місцевий розвиток та інвестиційний клімат / М. Блендовські // Економічні есе. – 2005. – Вип. 18. – С. 22.
11. Вітчизняна практика та світовий досвід СЕЗ і ТПР : [монографія] / О. Чмир [та ін.]. – Д. : Постер Принт, 2013. – 252 с.
12. Приходько В.П. Українсько-словацьке прикордоння: інвестиційно-інноваційна складова регіонального розвитку / В.П. Приходько // Куди прямуєш, Центральна Європа? : матеріали круглого столу (Ужгород, 21 березня 2013 р.). – Ужгород, 2013. – С. 203–118.
13. Investment Atlas of Ukraine 2013 // Department for Investment Polisi ang Regional Development of the Stated Agency for Investment and National Projects of Ukraine, Kyiv, 2013. – 68 с.
14. Volodymyr Prykhodko. Clusters, industrial parks and logistic centers – innovation instruments of cross-border cooperation. Volodymyr Prykhodko, papers of the international forum (2d European Forum on Cross-Border Cooperation in Wider Europe, Elblang, 2011).
15. Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України : Закон України від 25.05.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/2505-15f.
16. Приходько В.П. Діючі режими інвестиційної діяльності як інструмент протидії спаду приватних та прямих іноземних інвестицій в Україну / В.П. Приходько // СХІД : аналітично-інформаційний журнал. – № 5(125). – С. 95–99.
17. Тимочко І. Вплив прикордонної торгівлі на розвиток малого підприємництва / І. Тимочко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : зб. наук. праць. Вип. 3 (71). – Львів, 2008. – С. 342.

Аннотация. Исследуется эффективность взаимного влияния еврорегионального сотрудничества и функционирования региональных экономических систем Украины и сопредельных стран ЕС, предложены перспективные направления их комплексной оценки и мероприятия по использованию потенциала трансграничного сотрудничества в контексте устойчивого развития территорий.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, асимметрия экономического развития, евро регион, зона свободной торговли, режим преференций, приграничная торговля, диверсификация экспорта.

Summary. The efficiency of the mutual influence of Euro-regional cooperation and regional economic systems functioning in Ukraine and neighboring EU countries is researched, promising areas of comprehensive assessment and measures to exploit the potential of cross-border cooperation in the context of sustainable development areas are offered.

Key words: cross-border cooperation, crossborder trade ,asymmetry of economical development, euroregion, free trade zone, preferences regime, export diversification.